

Sygn. akt II Ca 282/22

POSTANOWIENIE

Dnia 29 sierpnia 2022 r.

**Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim II Wydział Cywilny Odwoławczy
w składzie następującym:**

Przewodniczący: Sędzia Dariusz Mizera

Protokolant: Katarzyna Pielużek

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 29 sierpnia 2022 r.

sprawy z wniosku D. L.

z udziałem I. B., D. B., J. B. (1), D. G., A. G. (1), G. G., A. K., D. Z.

o dział spadku

na skutek apelacji A. G. (1), G. G., D. G. i D. Z.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Opocznie

z dnia 7 lutego 2022 r. sygn. akt I Ns 549/21

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Opocznie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.

Dariusz Mizera

Sygn. akt II Ca 282/22

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni D. L. we wniosku z dnia 29 września 2021 roku wniosła o dokonanie działu spadku dziadkach-rodzicach, w skład którego wchodzi prawo własności zabudowanej nieruchomości położonej w B. oznaczonej numerem ewidencyjnym działki (...) o powierzchni (...) ha w ten sposób, aby opisaną wyżej nieruchomość przyznać wnioskodawczym D. L. bez orzekania o spłatach na rzecz uczestników postępowania. We wniosku wskazano, iż sposób działu spadku został uzgodniony przez wszystkich uczestników postępowania.

Zarządzeniem z dnia 22 grudnia 2021 roku Sąd nakazał doręczenie wniosku uczestnikom postępowania, zobowiązując ich do ustosunkowania się do propozycji działu spadku zaproponowanego przez wnioskodawczynię - w terminie 14 dni. Jednocześnie uczestnicy zostali pouczeni, że ich milczenie w tym terminie zostanie potraktowane jako zgoda na proponowany we wniosku dział spadku.

Wszyscy uczestnicy postępowania odebrali odpis wniosku wraz z zarządzeniem w okresie od 23 grudnia 2021 roku do 3 stycznia 2022 roku. W określonym terminie żaden z uczestników nie złożył sprzeciwu do zaproponowanego działu spadku, nikt nie zajął żadnego stanowiska w sprawie.

Postanowieniem z dnia 7 lutego 2022 roku Sąd Rejonowy w Opocznie po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym sprawy z wniosku D. L. z udziałem I. B., D. B., J. C., D. G., A. G. (1), G. G., A. K. i D. Z. o dział spadku i zniesienie współwłasności

postanowił:

1. ustalić, że w skład spadku po A. B. (1) zd. C., c. A. i M., zmarłej dnia (...) roku w P. wchodzi udział 1/2 w prawie własności nieruchomości zabudowanej położonej w B., obręb (...), gmina B., powiat (...), województwo (...) oznaczonej w ewidencji gruntów numerem działki (...) o powierzchni (...) ha, dla której nie ma prowadzonej księgi wieczystej ani zbioru dokumentów;

2. ustalić, że w skład spadku po M. P. (1) zd. S., c. J. i K., zmarłej dnia (...) roku w B. wchodzi udział 1/2 w prawie własności nieruchomości zabudowanej położonej w B., obręb (...), gmina B., powiat (...), województwo (...) oznaczonej w ewidencji gruntów numerem działki (...) o powierzchni (...)ha, dla której nie ma prowadzonej księgi wieczystej ani zbioru dokumentów;

3. dokonać działu spadku po A. B. (1) oraz M. P. (1) i zniesienia współwłasności nieruchomości zabudowanej położonej w B., obręb (...), gmina B., powiat (...), województwo (...) oznaczonej w ewidencji gruntów numerem działki (...) o powierzchni (...) ha, dla której nie ma prowadzonej księgi wieczystej ani zbioru dokumentów pomiędzy spadkobiercami i współwłaścicielami: D. L., I. B., J.

C., D. B., D. G., A. G. (1), G. G., A. K. i D. Z. w ten sposób, że prawo własności opisanej wyżej nieruchomości przyznać D. L., c. M. i Z.;

4. nie orzekać o splatach na rzecz pozostałych uczestników postępowania;

5. stwierdzić, że każdy z uczestników ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Podstawą rozstrzygnięcia były przytoczone poniżej ustalenia i rozważania Sądu Rejonowego.

A. B. (1) zd. C. c. A. i M. oraz M. P. (2) zd. S. c. J. i K. w udziałach po 1 / 2 były właścicielkami nieruchomości położonej w B. oznaczonej w ewidencji gruntów numerem działki (...) o powierzchni (...) ha.

A. B. (1) zd. C. zmarła (...) roku w P. i tam ostatnio na stałe zamieszkiwała. Postanowieniem z dnia 31 lipca

2007 roku w sprawie sygn. akt I Ns 783/07 Sąd Rejonowy w Pruszkowie stwierdził, że spadek po A. B. (1) na podstawie ustawy nabyli: syn J. B. (2) w 1/3 części, syn A. B. (2) w 1/3 części oraz córka H. W. zd. B. w 1/3 części.

J. B. (2) i H. W. przysługujące im udziały po 1/6 części w prawie własności nieruchomości położonej w B. oznaczonej numerem działki (...) sprzedali A. G. (2) za łączną cenę 20.000 zł.

A. G. (2) zmarła (...) roku w O., przed śmiercią zamieszkiwała w B.. Postanowieniem z dnia 5 grudnia 2018 roku w sprawie sygn. akt I Ns 408/18 Sąd Rejonowy w Opocznie stwierdził, że spadek po A. G. (2) zd. M. na podstawie ustawy nabyły dzieci: D. Z., A. K., A. G. (1), G. G. i D. G. po 1 / 5 części każdy z nich.

A. B. (2) zmarł dnia (...) roku w P. i tam ostatnio stałe zamieszkiwał. Postanowieniem z dnia 8 listopada 1999 roku w sprawie sygn. akt I Ns 811/99 Sąd Rejonowy w Pruszkowie stwierdził, że spadek po A. B. (2) na podstawie ustawy nabyli: żona I. B. w 1/3 części, córka J. C. w 1/3 części oraz syn D. B. w 1/3 części.

M. P. (1) zd. S. zmarła (...) roku. Postanowieniem z dnia 28 marca 1988 roku sygn. akt I Ns 150/88 Sąd Rejonowy w Opocznie stwierdził, iż spadek po M. P. (1) na podstawie testamentu nabył w całości M. P. (3).

M. P. (3) zmarł (...) roku w B., tam też na stałe prze śmiercią zamieszkiwał. Postanowieniem z dnia 7 maja 1996 roku w sprawie sygn. akt I Ns 193/96 Sąd Rejonowy w Opcznie stwierdził, że spadek po M. P. (3) na podstawie ustawy nabyli: żona Z. P. w 5/20 części oraz dzieci D. L., B. W., K. S., A. B. (3) i G. P. po 3/20 części każde z nich.

Z. P., B. W., K. S., A. B. (3) i G. P. przysługujące im udziały (łącznie 17/40 części) w prawie własności nieruchomości położonej w B. oznaczonej numerem działki (...) darowali D. L..

Obecnie współwłaścicielami opisanej wyżej nieruchomości są:

- D. L. w udziale 1/2 części,
- I. B. w udziale 1/9 części,
- J. C. w udziale 1/9 części,
- D. B. w udziale 1/9 części,
- D. Z. w udziale 1/15 części,
- A. K. w udziale 1/15 części,
- A. G. (1) w udziale 1/15 części,
- G. G. w udziale 1/15 części,
- D. G. w udziale 1/15 części.

Mając takie ustalenia Sąd zważył, iż zgodnie z art. 689 k.p.c. jeżeli cały majątek spadkowy lub poszczególne rzeczy wchodzące w jego skład stanowią współwłasność z innego tytułu niż dziedziczenie, dział spadku i zniesienie współwłasności mogą być połączone w jednym postępowaniu. Zgodnie z art. 1035 k.c., jeżeli spadek przypada kilku spadkobiercom, do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych, w tym przepisy o zniesieniu współwłasności.

W myśl zaś art. 211 k.c. każdy ze współwłaścicieli może żądać, ażeby zniesienie współwłasności nastąpiło przez podział rzeczy wspólnej, chyba że podział byłby sprzeczny z przepisami ustawy lub ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem rzeczy albo że pociągałby za sobą istotną zmianę rzeczy lub znaczne zmniejszenie jej wartości. Rzecz, która nie daje się podzielić, może być przyznana stosownie do okoliczności jednemu ze współwłaścicieli z obowiązkiem spłaty pozostałych albo sprzedana stosownie do przepisów kodeksu postępowania cywilnego (art. 212 § 2 k.c.). W myśl art. 622 § 2 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c., gdy wszyscy współwłaściciele złożą zgodny wniosek co do sposobu zniesienia współwłasności, sąd wydaje postanowienie odpowiadające treści wniosku, jeżeli projekt podziału nie sprzeciwia się prawu ani zasadom współżycia społecznego, ani też nie narusza w sposób rażący interesu osób uprawnionych.

W niniejszej sprawie bezspornie ustalono, że w skład spadku po A. B. wchodzi udział wynoszący 1/2 części w prawie własności nieruchomości położonej w B. oznaczonej numerem ewidencyjnym działki (...), zaś w skład spadku po M. P. (1) udział 1/2 w prawie własności w/w nieruchomości. Dla nieruchomości tej nie ma prowadzonej księgi wieczystej ani zbioru dokumentów. Nieruchomość ta stanowi obecnie współwłasność wnioskodawczyni i uczestników postępowania.

Między zainteresowanymi nie było sporu co do sposobu działu spadku i zniesienia współwłasności tejże nieruchomości. Uczestnicy zobowiązani do wypowiedzenia się na temat proponowanego sposobu działu spadku, nie sprzeciwili się, żeby przedmiotową nieruchomość przyznać na wyłączną własność wnioskodawczym. Milczenie uczestników zostało potraktowane przez Sąd zgodnie z pouczeniem jako zgodę na zaproponowany sposób zniesienia współwłasności, w tym również na nieorzekanie o spłatach.

W ocenie Sądu, złożony przez zainteresowaną zgodny wniosek co do sposobu działu spadku i zniesienia współwłasności odpowiadał wytycznym wskazanym w treści art. 622 § 2 k.p.c. Zaproponowany sposób podziału był umocowany w przepisie prawnym art. 211 k.c. Zasady współzycia społecznego i interes uczestników postępowania również nie były sprzeczne z treścią wniosku. To wnioskodawczyni ma największy udział w prawie własności nieruchomości (połowę), to wnioskodawczyni zamieszkuje na nieruchomości stanowiącej przedmiot postępowania, a co za tym idzie ponosi koszty związane z jej eksploatacją.

Wobec powyższego, zgodnie ze stanowiskiem zainteresowanych (wyrażonym w sposób milczący), Sąd dokonał zniesienia współwłasności opisanej wyżej nieruchomości i działu spadku po A. B. i M. P. (1) w ten sposób, że nieruchomość tę przyznał na wyłączną własność wnioskodawczyni.

O kosztach postępowania związanych z udziałem uczestników w postępowaniu, Sąd rozstrzygnął w myśl art. 520 § 1 k.p.c.

Jednobrzmiące apelacje od powyższego orzeczenia złożyli uczestnicy ..... zaskarżając orzeczenie w całości.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucili:

1) naruszenie przepisów prawa procesowego, tj.:

a) art. 622 § 2 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c. i w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez wydanie postanowienia przy przyjęciu, iż wszyscy uczestnicy zgodnie poparli wniosek co do sposobu dokonania działu spadku i zniesienia współwłasności oraz że projekt podziału nie sprzeciwia się prawu ani zasadom współzycia społecznego, jak i nie narusza w sposób rażący interesu osób uprawnionych, podczas gdy w aktach sprawy nie znajduje się żadne oświadczenie o tym, iż którykolwiek z uczestników zgadza się z treścią zawartą we wniosku D. L., który w sposób oczywisty narusza ich interes i przysługujące im prawo własności;

b) art. 232 k.p.c. w zw. z art. art. 2351 k.p.c. i w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez wydanie postanowienia o zaskarżonej w całości treści, mimo że wnioskodawczym nie udowodniła, iż uczestnicy wyrażają wolę zgodnego zniesienia współwłasności, przy czym nawet sama D. L. wskazywała we wniosku, że potrzebne jest przyjęcie od uczestników pisemnych oświadczeń w tym przedmiocie, czego Sąd I instancji w sposób nieuprawniony nie uczynił;

2) naruszenie prawa materialnego, tj.:

art. 5 § 2 k.c. w zw. art. 211 k.c. poprzez naruszenie zasad współzycia społecznego i społeczno-gospodarczego przeznaczenia prawa, a w konsekwencji dokonanie działu spadku i zniesienia współwłasności, mimo braku wyraźnej zgody ze strony uczestników niniejszego postępowania, co spowodowało naruszenie ich prawa własności.

Powołując się na powyższe zarzuty skarżący wnosili o:

1) zmianę zaskarżonego postanowienia i podział nieruchomości w naturze;

ewentualnie uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Opocznie, pozostawiając jednocześnie Sądowi I instancji rozstrzygnięcie w kwestii kosztów postępowania;

nierozpoznanie apelacji na rozprawie;

4) zasądzenie od wnioskodawczyni na rzecz uczestników kosztów postępowania.

Pełnomocnik wnioskodawczyni w odpowiedzi na apelacje wносиła o ich oddalenie i zasądzenie kosztów.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacje uczestników są zasadne albowiem Sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy.

Pojęcie "istoty sprawy", o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dotyczy jej aspektu materialno-prawnego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie Sądu I instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy. W szczególności chodzi zaś tutaj o różnego rodzaju zaniechania, które w ogólnym rozrachunku polegają na zaniechaniu zbadania materialnej podstawy żądania albo pominięciu merytorycznych zarzutów stron przy jednoczesnym bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialno-prawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (postanowienia SN z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, opubl. OSNC Nr 1/1999 poz. 22; z dnia 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97, baza Legalis; z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, baza Legalis oraz wyroki SN z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, opubl. OSP Nr 3/2003 poz. 36; z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, baza Legalis.; z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, opubl. OSNP Nr 1-2/2009 poz. 2 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 grudnia 2007 r., I ACa 209/06, baza Legalis i wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 8 listopada 2012 r. sygn. I ACa 486/12, baza Legalis). Inaczej mówiąc "nierozpoznanie istoty sprawy" oznacza uchybienie procesowe sądu pierwszej instancji polegające na całkowitym zaniechaniu wyjaśnienia istoty lub treści spornego stosunku prawnego przez co rozumie nie wniknięcie w podstawę merytoryczną dochodzonego roszczenia, a w konsekwencji pominięcie tej podstawy przy rozstrzygnięciu sprawy. Oceny, czy Sąd I instancji rozpoznał istotę sprawy, dokonuje się zaś na podstawie analizy żądań pozwu lub wniosku, stanowisk stron i przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę rozstrzygnięcia.

Nie rozpoznanie istoty sprawy w niniejszej sprawie polega na tym, iż sąd pierwszej instancji błędnie założył, że w przedmiotowej sprawie miało miejsce uzgodnienie stanowisk przez uczestników. Takie uzgodnienie stanowisk miało nastąpić na skutek milczącej zgody pozostałych uczestników na zaproponowany przez wnioskodawczynię sposób podziału. Tymczasem sama wnioskodawczyni zadeklarowała we wniosku, że pozostali uczestnicy prześlą do sądu oświadczenia popierające wniosek w całości co według niej miało stanowić zgodę na rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym. Nikt z uczestników nie złożył jednak stanowiska na piśmie. Nie można zatem było założyć, iż doszło do uzgodnienia stanowisk co do sposobu podziału.

Kodeks cywilny nie wymaga szczególnej formy do złożenia zgodnego wniosku co do sposobu działu spadku (zniesienia współwłasności). Przyjmuje się jednak, że zgodność wniosku powinna być niewątpliwa nie może być domyślna ani interpretowana z niedostatecznie jasnych oświadczeń procesowych lub zachowań uczestników w toku postępowania. (por. postanowienie SN z dnia 14 marca 2017r. II CSK 221/16, baza Legalis). Ma to tym istotniejsze znaczenie, iż zaskarżone orzeczenie odejmuje prawo własności uczestników do nieruchomości bez żadnej gratyfikacji z tego tytułu i to w braku ich wyraźnej na to zgody.

W przedmiotowej sprawie - jak widać - stanowiska stron nie zostały uzgodnione skoro część uczestników złożyła apelacje domagając się podziału nieruchomości w naturze. Nie ulega wątpliwości, iż podział rzeczy wspólnej w naturze ma pierwszeństwo przed innymi sposobami zniesienia współwłasności (działu spadku). Okoliczności tej Sąd Rejonowy w żaden sposób nie rozważył, nie wiadomo nawet czy nieruchomość w ogóle da się podzielić w naturze, nie jest znana także jej wartość.

Zaskarżone postanowienie zapadło zatem z obrazą art. 622 k.p.c., art. 623 k.p.c. oraz art. 211 k.c. i art. 212 k.c.

Na marginesie należy jedynie zauważyć, iż Sąd I instancji procedował nie dysponując oryginałem tytułu własności, a jedynie niepotwierdzoną za zgodność z oryginałem kserokopią aktu własności ziemi zapominając o treści art. 617 k.c..

Reasumując zaskarżone orzeczenie zapadło przedwcześnie przy błędnym założeniu, iż strony zgłosiły zgodny wniosek dotyczący działu dlatego też należało uchylić zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Opocznie pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu za instancję odwoławczą, a to na podstawie art 386 §4 k.p.c. i art. 108§ 2 k.p.c. w zw. z art. 13§ 2 k.p.c.

Dariusz Mizera